

James Bridle

OD STATE MACHINES DO STATELESS MACHINES: TRAJEKTORIJA

SLO

James Bridle

OD STATE MACHINES DO STATELESS MACHINES: TRAJEKTORIJA¹

Sveti Krištof in Nevis je otoška država v vzhodnih Karibih, sestavljena iz dveh ostankov starodavnega vulkana, ki sta zavita v oblake in deževni gozd in se dvigujeta iz globokih modrih voda Antilov. S približno 260 km² in 55.000 prebivalci je to najmanjša neodvisna država na zahodni polobli. Na prehodu v novo tisočletje je bilo gospodarstvo na otokih v težavah: proizvodnja sladkorja, ki je bila od štiridesetih let prevladujoča industrija, je toliko upadla, da je bila vlada prisiljena zapreti državno sladkorno podjetje in rafinerije sladkorja, nekdanje plantaže pa so bile prepuščene propadanju. V nasprotju z večjimi in bolje povezanimi karibskimi otoki Sveti Krištof in Nevis nista razvila močnega turizma niti, kot nekatere izmed njunih sosed, izkoristila zapletenih davčnih zakonov, da bi na svoje obale privabila mednarodne finance. Toda leta 2006 je država postala pionirka v novi vrsti industrije, ki ni trgovala z *offshore* kapitalom, temveč s samim bistvom nacionalne samobitnosti: s pravico do zahteve za državljanstvo.

Leta 2006 je švicarski odvetnik Christian Kälin prišel na Sveti Krištof s predlogom. Želel je preoblikovati tamkajšnje desetletja stare zakone o državljanstvu, da bi bogatim posameznikom iz tujine omogočil nakup

---

¹ *State Machines* je naslov evropskega projekta, v katerem izraz *state machine* pomeni dvoje: 1. teoretični model računanja: napravo, sestavljeno iz množice stanj in funkcije prehodov, ki opiše, kdaj preiti iz enega stanja v drugo; 2. medsebojno povezane strukture in procese vladavine: v obsegu, da jih lahko konceptualiziramo, analiziramo, kritiziramo in spremenimo. *State machines* v naslovu članka torej pomeni tako stroje stanj kot stroje države, *stateless machines* pa tako stroje brez stanj kot stroje brez države.

potnega lista te države. Kälin je bil ključna figura v некоč nepomembnem züriškem podjetju za upravljanje premoženja Henley and Partners (H & P), katerega stranke so lahko svoj denar dobičkonosno predstavljale po svetu, toda premikanje z njim je bilo za mnoge težavno. Vlagatelji na Kitajskem, v Rusiji in številnih drugih državah so si želeli prosto potovati v kraje, kjer so hoteli zapravljati svoj denar: tj. v Severno Ameriko in Evropo, kjer veljajo strogi vstopni pogoji za obiskovalce številnih tujih držav. Imetniki potnega lista Svetega Krištofa pa lahko brez vizuma potujejo v 132 držav po svetu, vključno s Kanado, ZDA in EU. Predsednik Svetega Krištofa in Nevisa je v svoji izrecni pristojnosti sklenil dogovor: vsak, ki bi bil pripravljen vložiti nekaj sto tisoč ameriških dolarjev v otoka, bi lahko kupil dragoceni potni list Svetega Krištofa. Dogovor je določal, da mora vsaka naložba vključevati štiristo tisoč dolarjev, porabljenih za nepremičnine, zaradi česar je vrednost zemljišč poskočila, na obalah Basseterra in Charlestowna pa so zrastle luksuzni bloki. Ker pa ni bilo nobene zahteve, da bi ti državljani v državi tudi dejansko živeli, so te nepremičnine večinoma ostale prazne. K zaokroženosti sosledja je prispevalo dejstvo, da je bilo še dodatnih dvesto petdeset tisoč dolarjev namenjenih Skladu za diverzifikacijo sladkorne industrije, kar je bil dobrodelni sklad, ki ga je Kälin ustanovil, da bi ustvaril službe za tiste, ki so izgubili delo na poljih sladkornega trsa. Pomenljivo je, da je bil altruizem sklada postavljen pod vprašaj, saj nikoli niso javno razkrili svojih računovodskih poročil. Že večkrat so ga preiskovali. Leta 2016 so revizorji podjetja Ernst & Young poročali o »ogromnih nerazloženih izrednih odhodkih«,² leta 2018 pa je nova vlada obljubila, da ga bo zamenjala z bolj in odgovorno alternativo.³

Leta 2006 je zamisel s potnimi listi obsegala odstotek BDP-ja Svetega Krištofa in Nevisa, do leta 2014 pa se je delež dvignil na 25 odstotkov. Uspeh te zamisli je po svetu sprožil tekmo za programe državljanstva v zameno za naložbo, med katerimi je številne vodil H & P, edino podjetje z izkušnjami v tej panogi in

---

2 »Audit reveals 'vast unexplained expenditure' by St Kitts-Nevis sugar industry fund«, *Times Caribbean*, 18. december 2016, <http://timescaribbeanonline.com/audit-reveals-vast-unexplained-expenditure-by-st-kitts-nevis-sugar-industry-fund/>.

3 »New investigation conducted into St Kitts-Nevis sugar fund«, *Caribbean News Now!*, 1. maj 2018, <https://www.caribbeannewsnow.com/2018/05/01/new-investigation-conducted-into-st-kitts-nevis-sugar-fund/>.

s svetovnim seznamom vlagateljev, ki so iskali močnejše potne liste.⁴ Druge karibske države, tj. Antigva in Barbuda, Sveta Lucija in Grenada, so bile prve, ki so posnemale to zamisel. Potem se je tega lotila še Evropa; najprej na Cipru, potem pa še na Malti, kjer so potni listi EU zdaj naprodaj za ugodnih osemsto tisoč evrov in rutinsko varnostno preverjanje.⁵ Danes je posel z državljanstvi vreden milijarde dolarjev,⁶ H & P pa je še vedno največji igralec.⁷

Razvoj industrije državljanstev je primer financiranja, tj. procesa, s katerim premoženje – blago, storitve ali tveganja – postane na voljo za izmenjavo. Toda premoženje, ki je v igri tukaj, je nacionalna identiteta, ki se kljub svoji burni in relativno kratki zgodovini običajno prikazuje kot trdna in neomajna. V tem kontekstu obstaja oster kontrast med sodobnim porastom nacionalistične politike in utrjevanjem meja po svetu (denimo gradnjo ograj in zidov, vpeljevanjem vedno bolj drakonskih varnostnih režimov in uporabo odvzema državljanstva kot kazni) ter vedno bolj tekočo izmenjavo nacionalnih identitet, ki je na voljo zelo bogatim. Mogoče nikjer drugje ni skrajnejšega primera privatizacije državnega premoženja kot v tej marketizaciji nacionalne identitete. To se zelo jasno vidi v letnem seznamu potnih listov in seznamu kakovosti državljanstev, ki ju sestavlja podjetje H & P. Gre za globalna pregleda svobode potovanja in lokalnih prednosti, v katerih so države sveta razvrščene glede na svobodo gibanja in svobodo od odgovornosti, ki ju ponujajo svojim državljanom.^{8, 9}

Učinek tega zadnjega kroga svetovne financiranja ni omejen na tiste, ki do storitve dostopajo neposredno. Na površje pride tudi v obliki nestalnih cen nepremičnih, ki jih represivne države uporabljajo kot orožje proti najranljivejšim.

---

4 Atossa Araxia Abrahamian, *The Cosmopolites: The Coming of the Global Citizen*, New York: Columbia Global Reports, 2015.

5 Simon Tulett, »What Price Would You Put on a Passport?«, *BBC*, 23. avgust 2017, <https://www.bbc.com/news/business-41013873>.

6 »Golden Passports«, *BBC Assignments*, 24. junij 2018, <https://www.bbc.co.uk/programmes/w3cswf50>.

7 Jason Clenfield, »The Man Who Helps Countries Turn Investments Into Passports for the Rich«, *Bloomberg News*, 12. marec 2015, <https://skift.com/2015/03/12/the-man-who-helps-countries-turn-investments-into-passports-for-the-rich/>.

8 Henley & Partners Passport Index, <https://www.henleypassportindex.com/>.

9 Henley & Partners Quality of Nationality Index, <https://www.nationalityindex.com/>.

Na obalnih cestah Sredozemlja rastejo bleščeči stolpi, ki pa stojijo tako prazni kot njihovi digitalni dvojniki na spletnih straneh kitajskih nepremičninskih podjetij. Te luksuzne škatle niso zares bivalni prostori, pač pa predali v trezorju za beg kapitala in pologi za nove identitete, medtem pa prebivalstvo, ki živi v njihovih sencah, ostaja obdano z lokalno korupcijo, ki se napaja pri vsakem novem prihodku.¹⁰ Veliko hujše čaka tiste, ki so jim tržne sile vsiljene, kot so prebivalci zalivskih držav brez dokumentov, ki so prisiljeni sprejeti plačano državljanstvo na daljnem in osiromašenem otočju Komori.¹¹ Toda v dejanju avtokanibalizma, ki bi ga do zdaj že morali poznati, vendar se zdi, da ga nikoli popolnoma ne dojamemo, bo najresnejša žrtev virtualizacije državljanstva verjetno kar država sama.

V *The Invention of the Passport* zgodovinar in sociolog John Torpey opiše vznik potnega lista kot proces, s katerim ljudje »postanejo odvisni od držav, ko gre za posedovanje 'identitete', ki ji lahko le stežka ubežijo in lahko pomembno oblikuje njihov dostop do različnih prostorov«. Poudari pa tudi, kako je povečana regulacija gibanja dejavno oblikovala obliko držav samih: »Vzrok potnega lista in povezanih nadzorov gibanja je bistven vidik 'državnosti' držav.«¹²

Zato spodkopavanje potnega lista pomeni spodkopavanje države in je eden od vzrokov, da so nezakoniti in neevidentirani migranti tako pogosto predstavljeni kot eksistencialne grožnje nacijam. Zato tudi opazimo, da tisti, ki so pripravljeni omajati vladavino in demokratične procese, delajo skupaj s tistimi, ki hočejo omajati identiteto države same.

Od začetka svoje širitve so se pri Henley and Partners (H & P) obračali na strokovnjake za politično in finančno manipulacijo, da bi jim pomagali širiti evangelij državljanstva v zameno za naložbo in zagotoviti njegovo kontinuiteto. Na posnetku s skrito kamero, ki se je bliskovito razširil po

---

¹⁰ James Bridle, »The Rise of Virtual Citizenship«, *The Atlantic*, 21. februar 2018, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/02/virtual-citizenship-for-sale/553733/>.

¹¹ Atossa Araxia Abrahamian, »Who Loses When a Country Puts Citizenship Up for Sale?«, *The New York Times*, 5. januar 2018, <https://www.nytimes.com/2018/01/05/opinion/sunday/united-arab-emirates-comorans-citizenship.html>.

¹² Jon Torpey, *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship and the State*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

medmrežju na Svetem Krištofu nekaj tednov pred tamkajšnjimi volitvami leta 2010, je Lindsay Grant, predsedniški kandidat, ki je vodil protikorupcijsko kampanjo, sprejel ogromno podkupnino v vrednosti 1,5 milijona dolarjev¹³ od neimenovanega, prav tako skritega »gradbenega investitorja«. ¹⁴ S pomočjo tega razkritja je bil Denzil Douglas, ki se je povezal s podjetjem H & P pri vzpostavitvi izvirne zamisli o državljanstvu v zameno za naložbo, kmalu ponovno izvoljen za svoj četrti mandat. Čeprav je bil video objavljen anonimno, so domnevali, da je bil delo tajne družbe za politično svetovanje s sedežem v Londonu, Strategic Communication Laboratories Group (SCL Group).¹⁵ Od takrat so odkrili, da je bila SCL Group dejavna v vsaj šestih karibskih državah, v katerih je bil že uveljavljen ali pa bi se lahko uveljavil program državljanstva v zameno za naložbo. V vsakem primeru je SCL Group tesno sodelovala s Christianom Kälinom, da je identificirala vlagatelje, teme pogovorov in volilno občinstvo za politične kampanje, naklonjene programu državljanstva v zameno za naložbo.

Leta 2012 je izvršni direktor SCL Group Alexander Nix postal direktor novega podjetja znotraj podjetja, ki ga je financiral ameriški milijarder Robert Mercer, libertarni konservativec, ki je zaslužil s skladi za zavarovanje tveganih naložb. To podjetje je bilo Cambridge Analytica, ki je postalo zloglasno leta 2017, ko so Nixa posneli, kako se novinarju pod krinko hvali, da je delal na več kot dvesto volitvah po svetu, vključno z Nigerijo, Kenijo, Češko, Indijo in Argentino, in da je bil močno vpleten v izvolitev Donalda Trumpa, pri čemer je podjetje nezakonito zajelo podatke z milijonov Facebook profilov in jih uporabilo za ustvarjanje mikro ciljanega in zakonsko vprašljivega političnega oglaševanja.¹⁶

---

13 »Bribery video surfaces on YouTube By Sheena Brooks«, *St Kitts & Nevis Observer*, 22. januar 2010, <http://www.thestkittsnevisobserver.com/archives/bribery-video-surfaces-on-youtube-by-sheena-brooks>.

14 Rosie Perper, »Cambridge Analytica's Parent Company Reportedly Offered a \$1,4 Million Bribe to Win an Election for a Client«, *Business Insider*, 21. marec 2018, <https://www.businessinsider.com/cambridge-analytica-scl-group-1-million-for-election-win-bribe-2018-3>.

15 Ann Marlowe, »How Cambridge Analytica fueled a shady global passport bonanza«, *Fast Company*, 7. januar 2018, <https://www.fastcompany.com/40571052/how-cambridge-analytica-fueled-a-shady-global-passport-bonanza>.

16 Georgina Lee, »Q&A on Cambridge Analytica: The allegations so far, explained«, *Channel 4 News*, 26. marec 2018, <https://www.channel4.com/news/factcheck/cambridge-analytica-the-allegations-so-far>.

Med zaslišanjem britanskih poslancev leta 2018 je Nix priznal, da sta imela med agitiranjem SCL Group v Karibih s Kalinom »odnos« in da je »povsem mogoče, da je prispeval k volilnim kampanjam«. ¹⁷

Toda veliko prej, preden je SCL Group postala črna ovca ameriških volitev leta 2016 in potem še referendumu o breksitu, je sejala kaos po Karibih v službi H & P. Politične kampanje v Dominiki, Grenadi, Sveti Luciji in Antigvi in Barbudi so bile omadeževane s poplavo lažnih zgodb, ki so jih podtaknili v medije. Predsednik vlade Svetega Vincencija in Grenadin Ralph Gonsalves je podjetje obtožil nezakonitega zaposlovanja političnih aktivistov leta 2010. Generalni državni tožilec Trinidada in Tobaga je odprl preiskavo o vpletenosti SCL Group v tamkajšnje volitve leta 2013.

Tako kot programi državljanstva v zameno za naložbo se je v Evropo razširil tudi politični kaos. Oktobra 2017 je avtomobilska bomba ubila malteško novinarko Daphne Caruana Galizia, ki je že nekaj časa preiskovala povezave med malteško vlado in podjetjem H & P. ¹⁸ V izmenjavi e-pošte s Kalinom maja 2017 je poudarila škodo, ki jo je vpletenost njegovega podjetja povzročala tako političnemu konsenzu kot domačemu gospodarstvu na Malti: »Bojim se, da na Malti komaj čakamo na odhod Henley & Partners ne glede na vtis, ki vam ga je mogoče dala navdušenost nekaterih ponudnikov korporativnih storitev, da skočijo na vaš vlak in vam pomagajo prodajati malteško državljanstvo vzhodnim mogotcem, vključno s kitajskim aluminijem milijarderjem s Forbesovega seznama, ki je registriran v majhnem stanovanju na stranski ulici vasi Naxxar kot kupec svojega prvega lastniškega stanovanja.« ¹⁹ V času svoje smrti se je Caruana Galizia spopadala z nekaj tožbami zaradi klevetanja, ki sta jih med drugim vložila H & P in ustanovitelj malteške Pilatus Bank Ali

---

17 Tom Goodenough, »Is Alexander Nix gravely misunderstood?«, *The Spectator*, 8. junij 2018, <https://blogs.spectator.co.uk/2018/06/is-alexander-nix-gravely-misunderstood/>.

18 »British MP highlights Caruana Galizia murder investigation as The Spectator links Henley & Partners to Cambridge Analytica«, *Times of Malta*, 27. marec 2018, <https://www.timesofmalta.com/articles/view/20180327/local/uk-mp-claims-caruana-galizia-was-investigating-cambridge-analytica.674689>.

19 Daphne Caruana Galizia, »Christian Kalin of Henley & Partners knew back in March that the general election was imminent«, *Running Commentary: Daphne Caruana Galizia's Notebook*, 12. maj 2017, <https://daphnecaruanagalizia.com/2017/05/lecture-good-journalism-somebody-made-millions-selling-passports-shady-people-worst-parts-globe/>.

Sadr Hasheminejad, iranski poslovnež, aretiran v ZDA zaradi pranja denarja in kršenja sankcij ter upravičenec do potnega lista Svetega Krištofa, ki mu ga je omogočil H & P.²⁰

Kadarkoli uporabimo financializacijo pod pritiskom, vedno nastopi nasilje, ki je neločljivo povezano z njo. Financializacija poveča in okrepi obstoječe neenakosti in seizmično zavalovi skozi druga področja in discipline. Drugače ne more biti, ni pa je možno izkoristiti za t. i. dobro. To velja za marketizacijo nacionalne identitete, ki jo je prvi razvil H & P s sodelovanjem družbe SCL Group, in za vsesplošno financializacijo osebnih podatkov in družbenih razmerij, ki jo je do vrhunca prignal Facebook, izkoristila pa Cambridge Analytica. Vprašanje, ki ostane za umetnike in druge, ki delajo na tem področju, je, ali posegi v takem sistemu lahko proizvedejo pomenljivo spremembo ali bodo le podprli in okrepili obstoječe neenakosti in nasilje.

***

Zadnjih nekaj let sem se ukvarjal z raziskovanjem državljanstva v zameno za naložbo in drugih povezanih tehnologij: posebnih ekonomskih con in prostotrgovinskih območij (ki omogočajo, da se na nekaterih območjih uporabljajo drugačni korporativni zakoni in permisivne delovne prakse), prostih pristanišč in plavajočih bivališč, verig blokov ter drugih domnevno emancipatornih, a neizogibno nečloveških in na premoženju zasnovanih protokolov za upravljanje identitete in novih oblik algoritmičnega državljanstva, ki so povsem odvisne od nadzora in privolitve obstoječih oblasti.²¹ To, da jih dojemam kot tehnologije, je del logike »strojev države« (*state machines*), s perspektive tehnologa in umetnika pa sem v njih iskal vrstice kode, ki bi jih lahko izrezal in prilepil, brez zadržkov ukradel ali pa jih preuredil za bolj emancipatorne namene. Vendar nisem prepričan, da še vedno verjamem v ta pristop. Te tehnologije so omadeževane pri izvoru že s svojim vznikom v kulturah kapitalizma in z inherentno rasistično logiko nacionalne

20 Stephanie Kirchgaessner, »Bank criticised by Daphne Caruana Galizia under scrutiny in Brussels«, *The Guardian*, 2. februar 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/02/daphne-caruana-galizia-was-being-sued-defamation-at-time-of-her-murder>.

21 Glej avtorjev projekt *Citizen Ex* (<http://citizen-ex.com/>) in s tem povezana besedila.

države. Prelahko jih obvladujejo in prerazporejajo tisti, ki imajo dostop do več omrežnih vozlišč, večje nosilnosti, pasovne širine, zmogljivosti obdelave podatkov in shranjevanja podatkov – skratka tisti z dostopom do kapitala.

Država, kot jo poznamo, se bliža koncu; čeprav ne bo radikalno prešla od ene oblike k drugi, jo, kot smo ugotavljali že v uvodu k projektu *Transnacionalizmi*, že predirajo in prepletajo druge, radikalno drugačne oblike – tako od znotraj kot od zunaj.²² To, kar nove tehnologije države stalno razkrivajo, nehote in pogosto v nasprotju z njihovimi izrecnimi cilji, je neverjetna raznolikost in neizračunljivost njihovega predmeta na ravni posameznika in fizične geografije. Prek omrežja smo vsi že transnacionalni, kar družbena omrežja in mednarodne finance razkrivajo tako jasno kot naše živeto izkustvo. Hkrati nas pospešujoča se in izravnalna dejanja antropogenih podnebnih sprememb učinkovito opominjajo, da nas meje ne bodo zaščitile pred tem, kar se dogaja onkraj horizonta. Ljudje se premikajo, tako kot se premikajo tudi celotni ekosistemi, od puščav, ki preplavljajo nekoč rodovitne dežele po Bližnjem vzhodu ter podžigajo konflikte in nadaljnje migracije,²³ do gozdov, ki se delijo in korakajo proti severu v odgovor na spremembo atmosfere.²⁴

Vprašanje potem postane, kaj bi lahko nasprotovalo kapitalu kot vladajočemu rizomu tistega, kar zamenja državo? Katere druge predobstoječe oblike so inherentno omrežene, omejene, a spremenljive, skoraj neskončno raznolike in za vedno odporne proti kapitalizaciji? En odgovor na to je svet sam; tj., kategorija stvari, ki vključuje nas, nečloveške živali, rastlinsko življenje, minerale in njihove spremljajoče procese – to, kar Jane Bennet imenuje »ekologija stvari« ali »živahna snov«.²⁵ Ekologija ima lasten besednjak držav in meja, prebivalcev in udeležencev, ki pa niso nikoli fiksni ali omejeni in ponujajo

---

22 Za več o *Transnacionalizmih* glej uvod in opis umetniških del in predavanj na <https://aksioma.org/transnationalisms/>, <http://drugo-more.hr/en/mine-yours-ours-transnationalisms/> in <https://www.furtherfield.org/events/transnationalisms/>.

23 Alex Randall, »Syria and climate change: did the media get it right?«, *Climate and Migration Coalition*, <https://climatemigration.atavist.com/syria-and-climate-change>.

24 Robinson Meyer, »American Trees Are Moving West, and No One Knows Why«, *The Atlantic*, 17. maj 2017, <https://www.theatlantic.com/science/archive/2017/05/go-west-my-sap/526899/>.

25 Jane Bennett, *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham, NC: Duke University Press, 2010.

predlogo, s katero lahko mislimo in na novo premislimo svoje predstave kraja in kolektivnosti. Izziv je pogledati te stvari na novo v luči tega, kar smo se naučili in se še vedno lahko naučimo od tehnologij, saj noben ekološki poziv ne more biti zadosten, če pomeni enostavno vrnitev nazaj ali zavrnitev možnosti novih sistemskih oblik.

V računalništvu izraz stanje (*state*)²⁶ pomeni informacije, ki jih sistem (storitev, aplikacija ali naprava) ohrani med interakcijami. S perspektive ekosistema se zdi naše zanašanje na stanja (*states*) kot upravitelje interakcij kakor izvirni greh, saj gre pri tem za predajanje ali prepuščanje lastništva podatkov in reprezentacij nečloveškim silam – strežnikom, korporacijam, vladam – in za njihovo posledično zadržanje in predelavo v orožje, bodisi v obliki dostopa do informacij, nadzora, manipulacije ali odobritve in odrekanja svobode gibanja. Izraz brez stanj (*stateless*) pa se po drugi strani nanaša na sisteme, ki so zgrajeni na zaupanju in velikodušnosti ter na posameznikovi delovalnosti v večjih sistemih, skozi katere se premika in jih naseljuje. Ta model je inherenten tako s svetovnim spletom – »ohlapno povezanim koščkom«²⁷ – kot s spletom življenja.

Tehnološko in ekološko, ki sta bila tako dolgo postavljena kot nasprotji, se počasi, a zanesljivo prepleteta. V prihodnosti, ko bo računalništvo močno in neizogibno odvisno od trajnostnih in obnovljivih virov – vetrne in sončne energije, sveže hladilne vode –, si je lahko zamisliti razpad omrežij v razvodja, vetrna območja in insolacijska ozemlja. Strežniki, kot so drevesa, že migrirajo na sever, kjer se nastanjujejo na območjih poceni vodne energije in nižjih okoljskih temperatur. In tako kot prihod tujerodnih vrst v stabilne ekosisteme bodo tudi oni še naprej spreminjali okolje, v katerem se bodo znašli. To, kar bo zamenjalo nacijo, bo še ena vrsta stroja, ki jo bo proizvedla ta rekonfiguracija podnebja, geografije, družbenih razmerij in odnosov med vrstami – vendar pa bo to stroj brez države (*stateless*).

---

26 Avtor izraza *state* in *stateless* v tem odstavku sicer uporablja v računalniškem smislu, a hkrati igra na njun dvojni pomen, razložen v prvi opombi.

27 David Weinberger, *Small Pieces Loosely Joined: A Unified Theory of the Web*, New York: Perseus Publishing, 2002.

Bibliografija:

Abrahamian, Atossa Araxia. *The Cosmopolites: The Coming of the Global Citizen*, New York: Columbia Global Reports, 2015.

-----, »Who Loses When a Country Puts Citizenship Up for Sale?«, *The New York Times*, 5. januar 2018, <https://www.nytimes.com/2018/01/05/opinion/sunday/united-arab-emirates-comorans-citizenship.html>.

»Audit reveals vast unexplained expenditure by St Kitts and Nevis sugar industry fund«, *Times Caribbean*, 18. december 2016, <http://timescaribbeanonline.com/audit-reveals-vast-unexplained-expenditure-by-st-kitts-nevis-sugar-industry-fund/>.

Bennett, Jane. *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham, NC: Duke University Press, 2010.

»Bribery video surfaces on YouTube By Sheena Brooks«, *St Kitts & Nevis Observer*, 22. januar 2010, <http://www.thestkittsnevisobserver.com/archives/bribery-video-surfaces-on-youtube-by-sheena-brooks>.

Bridle, James. »The Rise of Virtual Citizenship«, *The Atlantic*, 21. februar 2018, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/02/virtual-citizenship-for-sale/553733/>.

»British MP highlights Caruana Galizia murder investigation as The Spectator links Henley & Partners to Cambridge Analytica«, *Times of Malta*, 27. marea 2018, <https://www.timesofmalta.com/articles/view/20180327/local/uk-mp-claims-caruana-galizia-was-investigating-cambridge-analytica.674689>.

Caruana Galizia, Daphne. »Christian Kalin of Henley & Partners knew back in March that the general election was imminent«, *Running Commentary: Daphne Caruana Galizia's Notebook*, 12. maj 2017, <https://daphnecaruanaGalizia.com/2017/05/lecture-good-journalism-somebody-made-millions-selling-passports-shady-people-worst-parts-globe/>.

Clenfield, Jason. »The Man Who Helps Countries Turn Investments Into Passports for the Rich«, *Bloomberg News*, 12. marea 2015, <https://skift.com/2015/03/12/the-man-who-helps-countries-turn-investments-into-passports-for-the-rich/>.

»Golden Passports«, *BBC Assignments*, 24. junij 2018, <https://www.bbc.co.uk/programmes/w3cswf50>.

Goodenough, Tom. »Is Alexander Nix gravely misunderstood?«, *The*

Spectator, 8. junij 2018, <https://blogs.spectator.co.uk/2018/06/is-alexander-nix-gravelly-misunderstood/>.

Henley & Partners Passport Index, <https://www.henleypassportindex.com/>.

Henley & Partners – Kochenov Quality of Nationality Index, <https://www.nationalityindex.com/>.

Kirchgaessner, Stephanie. »Bank criticised by Daphne Caruana Galizia under scrutiny in Brussels«, *The Guardian*, 2. februar 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/02/daphne-caruana-galizia-was-being-sued-defamation-at-time-of-her-murder>.

Lee, Georgina. »Q&A on Cambridge Analytica: The allegations so far, explained«, *Channel 4 News*, 26. marec 2018, <https://www.channel4.com/news/factcheck/cambridge-analytica-the-allegations-so-far>.

Marlowe, Anne. »How Cambridge Analytica fueled a shady global passport bonanza«, *Fast Company*, 7. januar 2018, <https://www.fastcompany.com/40571052/how-cambridge-analytica-fueled-a-shady-global-passport-bonanza>.

Meyer, Robinson. »American Trees Are Moving West, and No One Knows Why«, *The Atlantic*, 17. maj 2017, <https://www.theatlantic.com/science/archive/2017/05/go-west-my-sap/526899/>.

»New investigation conducted into St Kitts and Nevis sugar fund«, *Caribbean News Now!*, 1. maj 2018, <https://www.caribbeannewsnow.com/2018/05/01/new-investigation-conducted-into-st-kitts-nevis-sugar-fund/>.

Perper, Rosie. »Cambridge Analytica's Parent Company Reportedly Offered a \$1,4 Million Bribe to Win an Election for a Client«, *Business Insider*, 21. marec 2018, <https://www.businessinsider.com/cambridge-analytica-scl-group-1-million-for-election-win-bribe-2018-3>.

Randall, Alex. »Syria and climate change: did the media get it right?«, *Climate and Migration Coalition*, <https://climatemigration.atavist.com/syria-and-climate-change>.

Torpey, Jon. *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship and the State*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Tulett, Simon. »What Price Would You Put on a Passport?«, BBC, 23. avgust 2017, <https://www.bbc.com/news/business-41013873>.

Weinberger, David. *Small Pieces Loosely Joined: A Unified Theory of the Web*, New York: Perseus Publishing, 2002.

James Bridle
OD STATE MACHINES DO STATELESS MACHINES: TRAJEKTORIJA

PostScript^{UM} #33
Urednik zbirke: Janez Janša

Založnik: Aksioma – Zavod za sodobne umetnosti, Ljubljana
www.aksioma.org | aksioma@aksioma.org

Za založnika: Marcela Okretič

Prevod: Maja Lovrenov
Lektoriranje: Tea Kačar
Oblikovanje: Luka Umek
Prelom: Sonja Grdina

(c) Aksioma | Avtorske pravice besedila in slik so last avtorjev | Ljubljana 2019

Tisk in distribucija: Lulu.com | www.lulu.com

V okviru State Machines | www.statemachines.eu

STATE MACHINES

Izdaja ob razstavi:

James Bridle
Moja radost v jasni noči
aksioma.org/my.delight.on.a.shining.night

Aksioma | Projektni prostor
Komenskega 18, Ljubljana, Slovenia
20. februar–22. marec 2019

Projekt je nastal ob podpori programa Evropske unije Ustvarjalna Evropa, Ministrstva za kulturo RS in Mestne občine Ljubljana.

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina komunikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

